

Päijät-Hämeen liiton lausunto TE2024-uudistuksesta

Maakuntahallitus 13.06.2022 § 74
140/03.00/2022

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi 27. kesäkuuta 2022 klo 9.00 mennessä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki työvoimapalveluiden järjestämisestä, jossa säädettäisiin kunnan järjestämistä työvoimapalveluista ja niihin liittyvistä tehtävistä. Nykyinen laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta kumottaisiin. Vastuu työnhakijoille sekä yrityksille ja muille työnantajille tarjottavista työvoimapalveluista siirrettäisiin pääosin kunnille ja työvoimapalveluiden järjestäminen sekä muut työvoimapalveluihin liittyvät lakisääteiset tehtävät muodostaisivat kunnille uuden valtiosuustehtävän. Työttömyysetuuskien rahoitusvastuita uudistettaisiin siten, että kunnan rahoitusvastuu laajenisi työmarkkinatuen lisäksi koskemaan peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa. Valtiolla olisi jatkossakin kokonaisvastuu työllisyydestä ja työvoimapalvelujärjestelmän valtakunnallisesta toimivuudesta. Valtio vastaisi kuntien työllisyydenhoidon tehokkuuden seurannasta ja arvioinnista sekä laillisuusvalvonnasta.

Lakiluonnoksen materiaalit löytyvät lausuntopalvelusta osoitteesta:
<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=c26ced2c-970d-4326-a03b-6bfb87a4e1f8>

Valmistelija	Asian on valmistellut edunvalvontajohtaja Antti Kalliomaa, puh. 040 547 7157.
Esittelijä	Maakuntajohtaja Niina Pautola-Mol
Päätösehdotus	<p>Maakuntahallitus toteaa lausuntonaan, että työllisyys- ja elinkeinopalveluiden siirto kuntiin on uudistus, joka oikein toteutettuna parantaa palveluiden vaikuttavuutta. Lain tavoitteena tulee olla joustavat ja asiakaslähtöiset palvelut, minkä lisäksi lain tulee turvata kuntien mahdollisuudet edistää aidosti työllisyyttä ja elinvoimaa. Maakuntahallitus korostaa, että uudistus tulee toteuttaa kuntien rahoitusasema turvaten niin, että TE-palveluiden järjestämisvastuu on jokaisella kunnalla.</p> <p>Jotta uudistus voisi saavuttaa sille asetetut tavoitteet, tulisi kunnille siirrettävien tehtävien olla selkeitä ja asiakaslähtöisiä kokonaisuuksia. Tämän lisäksi uudistuksen resurssoinnin ja rahoituksen tulee olla oikeasuhtaista siirrettäviin tehtäviin nähden.</p>

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu

Päijät-Hämeen liiton näkemyksen mukaan julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu tulisi olla jokaisella kunnalla niin, että kunnat voivat kuntalain mukaisesti keskenään sopia siitä, kuinka ne tehtävän järjestävät.

Lakiehdotuksen 2 luvun 2 §:n mukaan kunta voisi järjestää kunnan vastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, sen on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa niin, että työvoiman määrä on vähintään 20 000. Työllisyysalueen tulee lisäksi muodostaa alueellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue.

Päijät-Hämeen liiton näkemyksen mukaan järjestämisvastuun edellytykset on asetettu tarpeettoman korkeiksi. Järjestämisvastuun lähtökohtana tulisi olla mahdollisuus hyödyntää työllisyyden hoitamisessa kuntien vastuulla jo nykyisin olevien tehtävien tuomaa lisäarvoa.

Esitetty malli järjestämisvastuusta kaventaa kuntien toimintamahdollisuuksia. Kuntien vapaaehtoisesti työllisyyteen resursoimat panostukset saattavat esityksessä liian tiukasti määritellyn järjestämisvastuun määrittelyn myötä vähentyä, jolloin työllisyysasteen nostamiseen liittyvät tavoitteet ovat entistä vaikeampi saavuttaa.

Järjestämisvastuun ja rahoitusvastuun erottamisella toisistaan, pyrkimyksillä mahdollisimman suuriin alueisiin ja ylisääntelyllä ei päästä hyödyntämään uuteen malliin oleellisesti liitettyä kuntaekosysteemiä parhaalla mahdollisella tavalla.

Päijät-Hämeen liiton näkemyksen mukaan järjestämisvastuun ja rahojen tulisi kulkea rinnakkain. Toimivimmat tavat palveluiden toteuttamiseen löydetään kullakin alueella, silloin kun luotetaan kuntien osaamiseen ja haluun organisoida palvelut parhaalla mahdollisella tavalla.

Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

Päijät-Hämeen liitto kannattaa ajatusta, että valtio sitoutuu korvaamaan tehtävävastuiden siirrosta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti. Tämän lisäksi rahoituksen pohjana tulisi olla työvoimapalveluiden kaavailtujen tehtävien järjestämisestä aiheutuvat todelliset kustannukset, koska kuntien väestörakenne on erilainen ja palveluiden järjestämisessä korostuvat eri asiat.

Uudistus tulee kokonaisuudessaan toteuttaa kuntien rahoitusasema turvaten. Kuntien valtionosuuspohjaan siirtyvien tehtävien kustannukset tulee määritellä siirtovuoden (2024) talousarvion perusteella. Laajan työttömyyden painoarvoa tulee korottaa esitetystä. Lisäksi työttömyysturvan rahoitukseen tulee luoda mekanismi, joka ottaa huomioon työllisyyteen ja työttömyyteen vaikuttavat tekijät myös jatkossa.

Lakiluonnoksessa esitetyn mallin heikkoutena on rahoituksen ja kustannusten jakautuminen eri tahoille. Esitetystä mallista palveluiden järjestäminen ja kustannukset kohdentuisivat vain järjestäjille, mutta palveluiden rahoitus jaettaisiin kaikille kunnille. Näin valta ja taloudellinen vastuu jakautuisi epätasapainoisesti suurimmassa osassa kuntia.

Lakiehdotuksessa esitetty kunnille suunnattu kustannusten rahoitusmalli on liian altis suhdannevaihteluille. Esimerkiksi laajan työttömyyden merkitys rahoituskriteerinä on nyt vain 30 %. Sen kohottaminen esimerkiksi 50 %:iin tasoittaisi kuntien vaikutusmahdollisuuksia kohdata tulevia suhdanne- ja muita taloudellisia riskejä sekä parantaisi TE-palveluiden yhdenvertaisen tarjoamisen edellytyksiä. Muutosta voidaan perustella myös sillä, että laajan työttömyyden kriteeri toteuttaa parhaiten tarveperusteisuutta, kun rahoitus seuraa työttömyyttä. Työkäisen väestön säilyminen esimerkiksi 50 prosentin painolla takaisi kuitenkin vielä rahoitusjärjestelmän vaatimukset kannustavuudesta.

Esitetyllä 20 000 työvoimamäärän minikriteeriin perustuvalla lakisääteisellä yhteistoimintamallilla kuntien kesken on keskeinen merkitys rahoituskokonaisuuteen. Esitetyn mallin heikkoutena on, että tehtävien rahoitus tulee joka kunnalle, mutta kustannukset ja järjestämistehtävät vain järjestäjille. Kannustinmallin eli työttömyysturvan uuden vastuunjakomallin ydintavoite puolestaan on ohjata työllistymiseen johtavaa tehokasta ja vaikuttavaa TE-palveluiden järjestämistä. Myös työttömyysturvavastuu ja sen hyvitys tulee joka kunnalle, mutta järjestämistehtävät puolestaan vain järjestäjille. Tämä tarkoittaisi, että lähtökohtaisesti suurimmassa osassa Suomen kuntia valta ja taloudellinen vastuu ovat epäsuhtaiset.

Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta
Esityksessä työttömyysturvaetuuksien kompensatio korvattaisiin vain poikkileikkaustilanteen mukaisesti. Se merkitsisi, että kuntien rahoitusvastuun kehitys riippuisi jatkossa työttömyyden kehityksestä, mutta valtiolta saatava kompensatio pysyisi samana riippumatta siitä, kasvaako työllisten tai työttömien määrä. Tämä ei kannusta kuntia tehokkaaseen toimintaan ja elinvoiman edistämiseen.

Etuuksien kompensatian osalta tulisi harkita, että tuki kohdennetaan kunnille osana valtionosuutta työkäisen väestön (ikäryhmä 18–64-vuotiaat) mukaan vuosittain. Jotta kompensatio ei aiheuttaisi negatiivista kannustinvaikutusta, voitaisiin jaettava summa pitää toistaiseksi vakiona koko maan tasolla siten, että vuosittain muuttuisi vain kompensatian jakautuminen kuntien välillä. Silloin etuuksien kompensatio olisi edelleen kannustava, mutta se reagoisi kuntien väliseen muuttoliikkeeseen sekä muuhun väestömuutokseen.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.